

ชีวิตชาวสวนทุเรียนในยุคการเข้ามาของ “ล้งจีน”: เรื่องเล่าของชาวสวน ในพื้นที่ ตำบล สี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ช่วงทศวรรษ 2540 – 2560

Life of Durian Farmers In The Era of "Chinese Traders (Lhong)": Stories of Orchard
Owners in Si Khit Subdistrict, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province, From
1990 to 2020

จารุวรรณ มากเอียด¹ และ อนินทร์ พุฒิชิต²
Jaruwat Makiad and Anin Puttichot

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตและมุมมองของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในยุคการเติบโตของการทำสวนทุเรียนและการค้าทุเรียน การเข้ามาของล้งจีน โดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกชาวสวนในพื้นที่จำนวน 8 คน และ การใช้วิธีวิทยาเรื่องเล่า (Narrative Method) ที่มุ่งเน้นการศึกษาเรื่องราวชีวิตของผู้คนผ่านการเล่าเรื่อง ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และมุมมองของผู้เล่า ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา พื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้ที่มีการขยายตัวของสวนทุเรียนอย่างต่อเนื่อง จากการทำทุเรียนมีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีนที่เป็นตลาดรับซื้อทุเรียนรายใหญ่ของโลก ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เปลี่ยนวิถีการทำสวนจากเดิมที่นิยมปลูกกาแฟและผลไม้ต่าง ๆ มาเป็นการปลูกทุเรียนมากขึ้น ในทศวรรษ 2550 การขยายบทบาทของล้งจีนเข้ามาเป็นผู้รับซื้อและส่งออกทุเรียนในพื้นที่ตำบลสี่ขีด ส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนในพื้นที่สามารถส่งทุเรียนไปขาย สร้างรายได้ให้กับครอบครัวมากขึ้น เป็นยุครุ่งเรืองของการทำอาชีพชาวสวนทุเรียน ต้นทศวรรษ 2560 การขายทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนต้องเผชิญกับสถานการณ์โควิด-19 และมาตรการล็อกดาวน์ของรัฐบาลจีน แต่ชีวิตชาวสวนทุเรียนไม่ได้ประสบภาวะวิกฤติ เนื่องจากยังสามารถส่งออกทุเรียน ผ่านบทบาทของล้งจีนที่เข้ามารับซื้อทุเรียนในพื้นที่

คำสำคัญ: ชาวสวนทุเรียน ล้งจีน นครศรีธรรมราช

ABSTRACT

This research aims to study the life experiences and perspectives of durian farmers in Si Khit Subdistrict, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province during the period of growth in durian cultivation and trade, with the arrival of Chinese Lhong. This study is a qualitative study,

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ; Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University ; E-mail: deinenin@yahoo.com.

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ; Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University ; E-mail: anin@tsu.ac.th.

conducted through In-Depth Interviews with eight local farmers, and the narrative method, which focuses on studying people's lives through storytelling, emphasizes the experiences and perspectives of the storyteller. The study found that since the 1990s, Si Khit Subdistrict, Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province, has been one of the southern regions where durian cultivation have expanded continuously. Due to the high price of durian and its demand in both domestic and international markets, especially in China, which is the world's largest durian purchasing market, local people have changed their orchard farming methods from growing coffee and various fruits to growing more durian. In the 2010s, the expansion of the role of Chinese Lhong (middlemen/export agents) in the Si Khit sub-district enabled local farmers to export their durian, generating more income for their families. This marked a prosperous period for the durian farming profession. In the early 2020s, durian farmers faced challenges due to the COVID-19 situation and the Chinese government's lockdown measures. However, the lives of durian farmers were not in crisis as they were still able to export their durian through the role of Chinese Lhong warehouse that came to buy durian in the area.

Keywords: Durian Farmers, Chinese Traders (Lhong), Nakhon Si Thammarat Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"ทุเรียน" เป็นผลไม้เศรษฐกิจที่มีความสำคัญและมีมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ปริมาณการค้าทุเรียนทั่วโลก ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2546 – 2565 ปรับตัวสูงขึ้นมากกว่า 10 เท่า โดยไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ที่สุดของโลก ตลาดหลักการส่งออกทุเรียนไทยคือจีน ฮองกงและเวียดนาม โดยส่งออกในรูปแบบทุเรียนสดมากกว่าร้อยละ 90 ของการส่งออกทั้งหมด งานศึกษาของสถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร (2567) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศจีนมาจากการเติบโตของรายได้ต่อหัวของประชากรจีน 1,400 ล้านคน ความนิยมรสชาติทุเรียนไทยของผู้บริโภคชาวจีน การพัฒนาด้านเทคโนโลยีการขนส่ง และการที่ทุเรียนไทยได้ขึ้นทะเบียนสวนทุเรียนมาตรฐานเป็นประเทศแรกในกลุ่มอาเซียนที่ได้จัดทำข้อตกลง FTA กับจีนในหมวดสินค้าผักและผลไม้ อย่างไรก็ตามแม้จีนจะเป็นตลาดที่มีศักยภาพและกำลังซื้อสูง แต่กฎระเบียบการนำเข้าของจีนค่อนข้างเข้มงวด การส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีนจึงผ่านการดำเนินการของผู้ประกอบการชาวจีนหรือที่เรียกกันว่า “ล้งจีน”

การเติบโตของธุรกิจการค้าและการส่งออกทุเรียนในประเทศไทยส่งผลให้เนื้อที่การปลูกทุเรียนในประเทศไทยขยายเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออก เช่น จันทบุรี ระยอง ตราด และในภาคใต้ เช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ทดแทนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้อื่น ๆ ขณะที่อัตราการขยายตัวของล้งในธุรกิจการค้าทุเรียนเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเช่นกัน ข้อมูลสถิติจากกรมวิชาการเกษตรได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการล้งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในทุกภาค โดยในปี พ.ศ. 2559 จำนวนล้ง ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร มีจำนวน 398 โรง เมื่อถึงปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนล้งถึง 1,590 โรง (กรมวิชาการเกษตร, 2562) อ้างถึงใน กัมปนาท เพ็ญสุภา, 2568) ด้วยความสำคัญของทุเรียนในทางเศรษฐกิจของประเทศและการขยายบทบาทของล้งจีนทำให้ในช่วงที่ผ่านมา มีงานศึกษาเรื่องชาวสวนทุเรียน การปลูก

และการค้าทุเรียนในประเทศไทย รวมถึงบทบาทของผู้ประกอบการล้งจีนในธุรกิจการค้าและการส่งออกทุเรียนไทยจำนวนมาก ผลงานส่วนใหญ่ มุ่งศึกษาเชิงนโยบาย หรือการรายงานภาพรวมและสถานการณ์ของการส่งเสริมการปลูกทุเรียน การค้าทุเรียน และการประกอบกิจการของล้งจีนในประเทศไทย สำหรับการศึกษารื่องชาวสวนทุเรียน ในเชิงพื้นที่ พบว่า มีงานศึกษาการปลูกและการค้าทุเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างมาก ส่วนในพื้นที่ภาคใต้ ยังมีไม่มากนัก งานวิจัยชีวิตเกษตรกรชาวสวนในพื้นที่ภาคใต้ ให้ความสนใจในการศึกษาชีวิตชาวสวนยางและสวนปาล์มมากกว่า

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีการขยายตัวของ การปลูกทุเรียนอย่างกว้างขวาง และเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงของวิถีการปลูกและการค้าทุเรียนที่น่าสนใจ นับตั้งแต่ทศวรรษ 2540 ซึ่งมีกระแสความนิยมของการปลูกทุเรียนในพื้นที่เนื่องจากทุเรียนขายได้ราคาสูง ในช่วงทศวรรษ 2550 ทุเรียนเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกิดการขยายตัวเข้ามาของล้งจีน มีบทบาทการรับซื้อทุเรียนในพื้นที่เพื่อส่งออกไปจีน และกลายเป็นผู้เข้ามาควบคุมการซื้อขาย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนวิถีเศรษฐกิจและชีวิตของชาวสวน ทั้งเรื่องรายได้ชีวิตความเป็นอยู่ แต่ชาวสวนทุเรียนก็ต้องปรับตัวรับมือเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา อาทิ การปลูกทุเรียนนอกฤดูฤดูกาล และรวมถึงการสร้างเครือข่ายร่วมกันเพื่อสร้างอิทธิพลในการต่อรองการกดราคาจากล้งจีน และในทศวรรษ 2560 ซึ่งการส่งออกทุเรียนต้องรับมือและปรับตัวกับสถานการณ์โควิด 19 และมาตรการล้งคุดาวนัของรัฐบาลจีนซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อรายใหญ่ที่สุด งานชิ้นนี้จึงให้ความสนใจในการศึกษา ชีวิตของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยอาศัยการศึกษาเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ความคิดและมุมมองของเกษตรกรชาวสวน

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาประสบการณ์ชีวิตและมุมมองของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในยุคการเติบโตของการปลูกและการค้าทุเรียน การเข้ามาของล้งจีน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา : ศึกษาประสบการณ์ชีวิตและมุมมองของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในยุคการเติบโตของการปลูกและการค้าทุเรียน การเข้ามาของล้งจีน

ขอบเขตพื้นที่ : ศึกษาขอบเขตด้านพื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนทุเรียน ในแต่ละช่วงเวลาที่ต้องและในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

ขอบเขตเวลา: ทศวรรษ 2540 - 2560 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีการขยายตัวของ การปลูกทุเรียนในพื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างกว้างขวาง และเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในการทำอาชีพชาวสวนทุเรียน จาก การเข้ามาของล้งจีน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่า ชีวิตชาวสวน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นรินทร์ สังข์รักษา (2561) อธิบายว่า วิธีวิทยาเรื่องเล่า (Narrative Approach) เป็นวิธีวิทยาแนวใหม่ในการวิจัยทางสังคมที่สามารถประยุกต์ใช้ในหลายศาสตร์ ทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การท่องเที่ยว บริหารธุรกิจ สื่อสารมวลชน การศึกษาแบบเรื่องเล่าหรือการแสวงหาความรู้ผ่านเรื่องเล่า มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1. เรื่องเล่าเป็นวิธีการจัดระเบียบประสบการณ์ชีวิตในรูปแบบเรื่องเล่าที่มีความหมาย 2. เรื่องราวที่เล่าสู่กันฟังนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการให้คุณค่าของแต่ละบุคคล 3. เรื่องเล่า เป็นเรื่องที่บรรจุความหลากหลายของเสียงที่เล่า หรือเรื่องเล่าสามารถมีความหมายที่หลากหลาย วิธีวิทยาเรื่องเล่าสามารถส่งเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะชีวิตมีความสลับซับซ้อนไม่อาจลดทอนเหลือเพียงข้อเท็จจริงและตัวชีวิตเป็นข้อ ๆ งานศึกษาของภัทรวรรณ ทำดี และคณะ (2568) อธิบายการวิจัยแนวเรื่องเล่าว่าเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้กระบวนทัศน์แบบหลังปฏิฐานนิยม เป็นการศึกษาถึงโลกเชิงประสบการณ์ของผู้เล่าเรื่องที่มีส่วนเชื่อมโยงกับความคิด ความเชื่อและบริบททางสังคมแวดล้อม ทั้งนี้วิธีการศึกษาเรื่องเล่าเป็นแนวทางการศึกษาด้วยการบอกเล่า และบททวนประสบการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้บอกเล่าเรื่องราวนั้นไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลแต่มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคมและบริบทแวดล้อม

วิธีวิทยาเรื่องเล่าได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของผู้คนหลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนไร้เสียง ซึ่งที่ผ่านมาขาดพื้นที่ในการนำเสนอชีวิตและตัวตนในสังคม ตลอดจนคนธรรมดาสามัญ ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ รวมถึง อาชีพเกษตรกรหรือชาวสวน ที่พบว่าเริ่มมีความสนใจในการศึกษาและนำเสนอวิถีชีวิตชาวสวนภายใต้วิธีวิทยาเรื่องเล่า เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิธีวิทยาที่จะสามารถถ่ายทอด แนวคิด แรงบันดาลใจ มุมมองหรือประสบการณ์ชีวิตของเกษตรกรไทยได้น่าสนใจและแตกต่างจากงานศึกษาแบบอื่น ๆ อาทิ งานศึกษาของ อธิป จันทรสุรีย์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2561) ในงานศึกษาเรื่องเล่าความสำเร็จการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยกระบวนทัศน์การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สวนลุงนิล อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ด้วยวิธีวิทยาการศึกษาประวัติชีวิตและเรื่องเล่า โดยการสัมภาษณ์แบบอัติชีวประวัติ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาประสบการณ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จได้รับรางวัลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดีเด่น และผลงานของ กุลลดา เลิศไสว และนรินทร์ สังข์รักษา(2561) ที่ศึกษาภูมิปัญญาในการปลูกส้มโอพันธุ์นครชัยศรี กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของเกษตรกรสวนส้มโอนครชัยศรี และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญา โดยผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการใช้เรื่องเล่าความสำเร็จ (Story of Success)

ล้งจิ้นกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

“ล้ง” เป็นคำยืมภาษาจีน วิไล ลิ้มถาวรานันต์ (2564) ศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า ล้ง โดยอธิบายว่า ล้ง มีเสียงอ่านสำเนียงแต้จิ๋ว สามารถเทียบเคียงเป็นคำไทยได้หลายคำ เช่นคำว่าระเบียบ ห้องปีก ชายคาบ้าน मुख อาคารโถง เป็นต้น ในบริบทคำยืมภาษาไทย คำว่าล้งเป็นการยืมมาใช้แทนคำไทยว่า โรง เช่นโรงคัดแยกผลผลิต อาทิ ล้งจิ้น ล้งทุเรียน ล้งลำไย ล้งปลา มีการใช้คำว่า ล้ง ที่หมายถึงอาคารแบบจีนที่มีห้องปีกสร้างออกไปนอกอาคารประธานทั้งสองข้าง นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า ล้ง ในความหมายโดยนัย หมายถึงนักลงทุนชาวจีนที่ทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตการเกษตรเพื่อการส่งออก รวมถึงการใช้ในความหมายของพฤติกรรมการกว้านซื้อผลผลิต สอดคล้องกับงานศึกษาของ

กัมปนาท เพ็ญสุภา (2568) อธิบายว่าในมุมมองของคนไทย ลังไม่ได้หมายถึงเฉพาะโรงเรือนที่ใช้ในการเก็บผลไม้ แต่หมายถึงการดำเนินกิจกรรมของผู้ประกอบการผลไม้ชาวจีนซึ่งมีลักษณะผูกขาด โดยผู้ประกอบการลึงจะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการรับซื้อผลไม้จากชาวสวน หรือผู้รวบรวมผลไม้ด้วยการรับซื้อผลไม้จากชาวสวน เพื่อนำมาคัดคุณภาพ ทำการบรรจุผลไม้ลงในบรรจุภัณฑ์ ที่จำแนกตามคุณภาพของผลไม้และขนส่งไปยังตลาดปลายทางเพื่อนำไปขายต่ออย่างต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศจีน

งานศึกษาประเด็น ลังจีนกับการค้าทุเรียนในประเทศไทยมีหลายชิ้น งานส่วนใหญ่มุ่งศึกษาพัฒนาการการประกอบกิจการของลึงจีนในประเทศไทย มาตรการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อุปสรรคและโอกาสทางการค้า อาทิ ผลงานของนักวิจัยและนักวิชาการ สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้นว่า สถาบันวิจัยพืชสวน (2567) เรื่องการจัดการทุเรียนเพื่อส่งออกตลอดห่วงโซ่อุปทานกัมปนาท เพ็ญสุภา (2568) ผู้ประกอบการลึงผลไม้: ความเป็นมา และผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานผลไม้

ส่วนงานศึกษาลังจีนกับเศรษฐกิจทุเรียนในภาคใต้ มีงานศึกษาของ จรุ ถิ่นพระบาท (2563) เรื่องทุเรียนรุ่งชิงอนาคตไกลเกษตรไทยสู่ตลาดต่างแดน ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์การปลูกทุเรียนในพื้นที่ ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองปีตา จังหวัดนครศรีธรรมราช กลยุทธ์การรับซื้อทุเรียนของลึงจีนมาตรฐานของโรงคัดบรรจุสินค้าเกษตร (GMP) และการผลิตให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการเกษตรที่ดี (GAP) และงานศึกษาในพื้นที่จังหวัดชุมพร อาทิ ปานทิพย์ ใจดี (2562) เรื่อง บั๊จจัยส่งเสริมพัฒนาการการค้าส่งออกทุเรียนไปต่างประเทศ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร โดยนำเสนอว่า สภาพเศรษฐกิจ รายได้ ราคาต้นทุนสินค้า คู่แข่งทางการค้า นโยบายของรัฐบาลความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการการค้ากับหน่วยงานราชการในพื้นที่ มีส่วนสำคัญต่อการค้าส่งออกทุเรียนไปต่างประเทศ

โดยสรุปจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีงานหลายชิ้นที่ศึกษาและให้ข้อมูลเรื่องลึงจีนกับเศรษฐกิจทุเรียนไทย แต่งานส่วนใหญ่นำเสนอข้อมูลเชิงสถิติ ระเบียบกฎหมาย นโยบายการค้าและสถานการณ์การค้าและการส่งออก สำหรับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงพื้นที่ยังมีไม่มาก โดยเฉพาะงานที่มุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในยุคของการปรับเปลี่ยนวิถีการปลูกและการค้าทุเรียน งานชิ้นนี้จึงให้ความสนใจในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ความคิดและมุมมองของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนโดยผ่านการศึกษาด้วยวิธีวิทยาแบบเรื่องเล่า

ระเบียบวิธีวิจัย

งานศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ศึกษาประสบการณ์ชีวิตและมุมมองของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในยุคการเติบโตของการปลูกและการค้าทุเรียน การเข้ามาของลึงจีน และ โควิด-19 ในช่วงทศวรรษ 2540-2560 โดยมีวิธีวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคัดเลือกแบบมีจุดมุ่งหมายหรือการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 คน ที่สามารถให้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย กล่าวคือ มีอาชีพทำสวนทุเรียนทำเป็นอาชีพหลักในช่วงทศวรรษ 2540 -2560 และมีประสบการณ์ตรงในการค้าขายทุเรียนกับลึงจีนในพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูล ด้วยคำถามปลายเปิดที่กำหนดแนวคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา แต่สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม โดยเน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพของการสนทนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ตามแนวทางของการศึกษาแบบเรื่องเล่า (Narrative Method) ที่มุ่งเน้นการศึกษาเรื่องราวชีวิตของผู้คนผ่านการเล่าเรื่อง ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และมุมมองของผู้เล่า

3. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการตรวจสอบข้อมูลสามเ้า (Data Triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เก็บข้อมูลจากชาวสวนทุเรียนรายย่อยหลายคน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย รอบด้านในประเด็นศึกษา นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบความเที่ยงหรือความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร งานวิจัย ข่าวเศรษฐกิจ ตลอดจนข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเศรษฐกิจ รวมถึงบริบทต่าง ๆ ของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่

4. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลสถิติ เพื่อประมวลผลการวิจัย

5. การเรียบเรียง และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ทศวรรษ 2540 การขยายตัวของ การปลูกทุเรียนในพื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จ.นครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา มีภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อนและเป็น มีที่ราบลุ่มบางส่วน จากบริบทสภาพแวดล้อมที่อยู่รายรอบเดิมเป็นที่ป่ารก การอยู่อาศัยของผู้คนที่ไม่มียังอำนาจความสะดวก เส้นทางคมนาคมค่อนข้างลำบากเป็นร่องทางเดินเท้า ภายหลังจึงได้มีการพัฒนาเป็นถนนดินแดงและลูกรัง ดังคำบอกเล่าของป้าลัยว่า “แต่ก่อนเป็นป่ารก ทางลำบาก ไม่ค่อยมีบ้านคน เข้ามาทางป่าบุกเบิกไปเรื่อย ๆ คนยังไม่มาก” (วิไล รุ่งโรจน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 28 มิถุนายน 2568) แต่แม้จะเป็นพื้นที่ป่าทุเรียนแต่ก็มีผู้คนอพยพมาจากถิ่นอื่น หรือจากพื้นที่ใกล้เคียง เข้ามาจับจองที่ดินทำกิน บุกเบิกกลางป่า เนื่องจากพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชหลายชนิด โดยเฉพาะไม้ผล ชาวบ้านจึงนิยมประกอบอาชีพทางด้านเกษตร โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ เงาะ มังคุด ลองกอง กาแฟ ทุเรียน

จากการสัมภาษณ์ครอบครัว “ย่านวย” หนึ่งในกลุ่มของผู้ที่อพยพเข้ามาทำเกษตรในพื้นที่ ต.สี่ขีด อ.สิชล ได้เล่าถึงการเริ่มต้นชีวิตชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่า ก่อนที่จะย้ายมาเป็นชาวสวนทุเรียนในพื้นที่อำเภอสิชล ครอบครัวย่านวย เริ่มจากการทำนาในพื้นที่ อ.ระโนด จ.สงขลา แต่การทำนาไม่ค่อยได้ผลดีนัก โดยเฉพาะเมื่อมีการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งหรือธุรกิจนากุ้งในพื้นที่ระโนด เกิดความเสียหายเสื่อมโทรมแนวชายฝั่ง รวมถึงเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้เลี้ยงกุ้งกับกลุ่มชาวนาเนื่องจากชาวบ้านที่เลี้ยงกุ้งปล่อยน้ำเค็มเข้ามา จนสร้างความเสียหายให้แก่พื้นที่นาข้าว ดังคำบอกเล่าของ ย่านวย ที่ได้กล่าวถึงการทำนาว่า “ทำนาไม่ได้ เขาเลี้ยงกุ้ง น้ำเค็มจากนากุ้งเข้า พอออกรวงข้าวลีบขาด ข้าวไม่เต็ม ถึงพอขายก็ขายไม่ออก” (สมพร มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 มิถุนายน 2568)

ช่วงประมาณ ทศวรรษ 2540 ครอบครัวย่านวยตัดสินใจอพยพไปเป็นชาวสวนที่อำเภอสีชล โดยได้รับการชักชวนจากตาแก้ว ชาวระโนดที่ได้อพยพไปพื้นที่สีชลก่อนแล้ว ย่านวยได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพไปทำสวนว่า “ไปจับจองซื้อที่ดินไม่แพงแรง ที่ดินมีราคาถูก ถึงตอนนั้นราคากาแฟแพง กะชักชวนพี่น้องไปได้ดินคนหิดคนหุย” สื่อให้เห็นถึงเหตุผลที่ทำให้ผู้คนตัดสินใจต่างพากันเปลี่ยนอาชีพจากพื้นที่เดิมสู่พื้นที่ใหม่เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น ในช่วงที่ครอบครัวย่านวยอพยพไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ ต.สีชิต อำเภอสีชล ไม่ได้มีแต่ครอบครัวของย่านวยเท่านั้นที่เป็นคนเข้าไปอยู่ใหม่ คนในเมืองหรือผู้คนที่ใกล้เคียง ได้รับการชักชวนจากญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง เข้ามาตั้งถิ่นฐานซื้อที่ดินทำกินปลูกกาแฟเช่นกัน เนื่องจากเป็นช่วงที่การปลูกกาแฟในพื้นที่เป็นที่นิยม กาแฟมีราคาสูง ในการซื้อขายกาแฟมีคนมารับซื้อผลผลิตถึงที่บ้าน “ยายรับ” ชาวสวนในพื้นที่เล่าถึงการปลูกและขายกาแฟในพื้นที่ว่า “กาแฟแรกก่อนเขามาซื้อเอง ทุกฤดูไปสีบ้านพี่น้องเขามีที่สี ถึงพ่อค้าเข้ามาซื้อเอาไปขายที่ชุมพร พอที่หลังกาแฟถูกเพื่อปลูกเรียนขาด” (บุญรับ แต่กิมใช้, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 27 มิถุนายน 2568)

จากการสัมภาษณ์ชาวสวนในพื้นที่ ต.สีชิต ได้ข้อมูลว่า หลังจากเริ่มทำสวนกาแฟไม่นาน ราคากาแฟตกลง ไม่เป็นอย่างที่หวัง ขณะที่ราคาทุเรียนสูงขึ้น ทำให้ชาวสวนจำนวนไม่น้อยหันมาให้ความสนใจการปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น กลายเป็นจุดเริ่มต้นการเป็นเกษตรกรชาวสวนทุเรียน เช่นครอบครัวย่านวย รวมถึงเพื่อนบ้านชาวสวนในพื้นที่ จากเดิมที่ปลูกทุเรียนแซมในสวน ก็หันมาปลูกทุเรียนเป็นหลัก โดยเฉพาะพันธุ์หมอนทองที่ได้อาณาสิทธิ์ ดังที่ย่านวยเล่าถึงช่วงแรกที่เข้าไปทำสวนว่า “ยังไม่กีดัน ปลูกเรียนบ้านไม่ใช้หมอน พอหลังจากนั้นเขาจะปลูกเรียนหมอน” (สมพร มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 มิถุนายน 2568)

การซื้อขายทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสีชิต ในช่วงทศวรรษ 2540 มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับเหมาถึงสวน บทบาทของพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้าขาย รวมถึงรับภาระขนส่งผลผลิตจากชุมชนไปยังตัวเมืองและออกต่างจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกรวบรวมส่งต่อไปจังหวัดชุมพร เนื่องจากชุมพรเป็นศูนย์การค้าคัดแยกก่อนส่งไปขายยังพื้นที่อื่น จากคำบอกเล่าของ อาสัมพันธ์ ลูกสาวของย่านวย เล่าถึงการซื้อขายกับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อทุเรียนถึงในสวนว่า ใช้วิธีการเฉลี่ยทั้งสวน “การซื้อขายเรียนแบบเหมาสวน ขึ้นต้นนับลูกดีลูก 3 โฉ ทั้งสวน ไม่ว่าจะลูก 4-5 โฉ บัดลงเหลือ 3 โฉ ลูก 1-2 โฉ เพิ่มเป็น 3 โฉ ใช้วิธีการเฉลี่ย” (จินดาลักษณ์ มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 มิถุนายน 2568)

แม้การรับซื้อผ่านพ่อค้าคนกลางชาวไทยที่เข้ามารับซื้อถึงสวนจะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชาวสวนไม่ต้องรับภาระการขนส่งทุเรียน การหาคัดขายทุเรียนด้วยตนเอง ทำหน้าที่แต่เพียงเป็นเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน แต่ชาวสวนทุเรียนก็ได้บอกเล่าถึงปัญหาในการซื้อขายทุเรียนผ่านพ่อค้าคนกลางชาวไทยว่ามักถูกกดราคา รวมถึงการตัดทุเรียนที่ไม่ได้คุณภาพ การซื้อขายแบบพ่อค้าคนกลางเน้นเอากำไรโดยไม่สนใจผลเสียที่ตามมา ซึ่งยอมส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนทุเรียนขาดทุนไปด้วย ดังที่ย่านวย ได้กล่าวถึงปัญหาการซื้อขายทุเรียนผ่านพ่อค้าคนกลางว่า “ถ้าราคาเรียนสูง จะรีบตัดพักเดียว เนื้อเรียน 70-75 ตัดแล้ว พอตัดส่งไปแล้วเนื้อเรียนอ่อน ตีกลับมา ราคาเสีย” (สมพร มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 มิถุนายน 2568)

ทศวรรษ 2550 การขยายบทบาทของล้งจีน และความรุ่งเรืองของชาวสวนทุเรียน

ทศวรรษ 2550 เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญของการซื้อขายทุเรียนของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ต. สีชิต อ. สีชล จ. นครศรีธรรมราช จากก่อนหน้าการซื้อขายทุเรียนของชาวสวนดำเนินผ่านพ่อค้าคนกลางชาวไทย พ่อค้าคนกลางรวบรวมส่งผลผลิตไปขายยังตลาดกลาง แล้วจึงถูกส่งต่อไปยังตลาดต่าง ๆ

ในประเทศและส่งออกต่างประเทศ แต่ในช่วงประมาณทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา ลังจีนเริ่มเข้ามามีบทบาทในการซื้อขายทุเรียนในพื้นที่

งานศึกษาของกัมปนาท เพ็ญสุภา และคณะ (2563) ชี้ให้เห็นว่า การขยายตัวของลังผลไม้จีนในกิจการค้าผลไม้ของไทย เป็นผลสืบเนื่องจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยกับจีนตามความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน – จีน โดยจีนยกเลิกการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าผลไม้จากไทย ส่งผลให้ผลไม้ของไทยสามารถแข่งขันได้ในตลาดจีน มูลค่าการส่งออกผลไม้ไทยทั้งผลไม้สดและผลไม้แช่แข็งไปยังประเทศจีนจึงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง บทบาทการค้าเงินธุรกิจของลังผลไม้จีนในไทย ไม่เพียงช่วยอำนวยความสะดวกในการซื้อขายทุเรียนของไทย แต่ยังส่งผลเรื่องการคัดเกรดคุณภาพของทุเรียนให้ได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคชาวจีน ช่วยลดขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเมื่อส่งทุเรียนไปยังจีน เนื่องจากผู้ประกอบการลังจีนมีความเข้าใจมาตรฐานของรัฐบาลจีน มีความได้เปรียบในการเข้าถึงข้อกำหนด ระเบียบขั้นตอนการนำเข้าทุเรียนจากไทย และลังจีนให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพทุเรียน โดยการส่งผู้เชี่ยวชาญในการเก็บทุเรียนและการคัดแยกคุณภาพทุเรียนถึงสวนทุเรียนที่มีการทำสัญญาซื้อขาย

สำหรับในพื้นที่ตำบลสี่ขีด จากการสัมภาษณ์ชาวสวนทุเรียนพบว่า ในระยะแรกหรือประมาณช่วงต้นทศวรรษ 2550 ลังยังไม่ได้เข้ามาจับซื้อกับชาวสวนโดยตรง แต่ชาวสวนจะนำผลผลิตไปขายกับลังรายเล็กที่เป็นชาวไทยหรือพ่อค้าคนกลาง แล้วพ่อค้าคนกลางก็จะขายต่อให้กับลังจีนอีกทอดหนึ่ง ตั้งแต่กลางทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา ลังจีนเริ่มมีบทบาทเข้ามาจับซื้อทุเรียนถึงสวนมากขึ้น เนื่องจากลังจีนยังไม่มีประสบการณ์ในพื้นที่มากนัก รวมไปถึงปัญหาการสื่อสารระหว่างลังจีนกับเกษตรกรชาวสวน ดังนั้น ลังจีนจึงมีล่ามหรือตัวแทนช่วยประสานงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าคนกลางที่เคยจับซื้อผลผลิตกับเกษตรกรในพื้นที่มาก่อน ดังที่ อาสั่ม กล่าวถึงการซื้อขายของลังจีนในช่วงนี้ว่า “เวลามาซื้อลังจีนมาเองโดยตรงเลย จะพาล่าม นายหน้ามาทัก แบบเหมาบ้าง รับซื้อแบบแยกไซส์แยกเกรด ของจีนตัดแบบ 80 - 85% เนื้อพอดี” (จินดาลักษณ์ มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 22 มิถุนายน 2568)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าเมื่อผู้ประกอบการชาวจีนได้เข้ามาจับซื้อถึงสวนโดยตรงโดยมีล่าม นายหน้ามาด้วยเพื่อทำข้อตกลงพูดคุยในการซื้อขายทุเรียน ลังจีนเลือกทุเรียนดีกว่าและตัดเนื้อพอดีกับการขนส่งเพื่อให้ชาวจีนได้ทุเรียนที่มีคุณภาพ ที่สำคัญลังจีนให้ราคาในการรับซื้อทุเรียนแพงกว่าพ่อค้าคนกลางชาวไทย เพราะราคาซื้อในราคาของลังโดยตรง ดังที่ ตาหน่ง ชาวสวนในพื้นที่ เล่าว่า “ลังจีนที่เข้ามาซื้อ ซื้อในราคาของลังเลย แต่พ่อค้าคนกลางจะตัดราคาไปอีกทอดหนึ่ง พ่อค้าคนกลางเบียดเนื้อ แต่ลังจีนไม่เบียด” (สุตฤทธิ ฤทธิภักดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 กรกฎาคม 2568)

ตั้งแต่ลังจีนเข้ามาตั้งโรงคัดและบรรจุทุเรียนในพื้นที่ ชาวสวนมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น ไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ที่สำคัญการค้าขายทุเรียนให้กับลังจีนแบบเหมาสวน เกษตรกรไม่ต้องรับภาระในการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการจ้างแรงงานมาเก็บเกี่ยว ลังจีนจะเป็นผู้ดำเนินการเอง หากเป็นสวนที่ลังจีนซื้อเหมาสวนและดูแลทุเรียนเองแล้ว เกษตรกรชาวสวนทุเรียนไม่ต้องรับภาระในการดูแล ใส่ปุ๋ย พ่นยา ลังจีนเป็นผู้รับผิดชอบ ดังคำบอกเล่าของ ตาชัย ที่ว่า “ลังจีนเหมาสวน จะให้ตั้งค้ำมัดจำไว้ก่อนล่วงหน้าครึ่งหนึ่ง ใช้ดูแลเรียน ถึงเวลาตัดก็จะมีคนงานของเขามาทำเองหมด ชาวสวนถ้าแต่รับเงิน” (ประชัย งามยิ่ง, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กรกฎาคม 2568)

ยุคการเข้ามาของลังจีน ยังส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนทุเรียน ได้เพิ่มการทำทุเรียนนอกฤดูภายใต้สามารถเพิ่มมูลค่าราคาได้ดีกว่าทุเรียนในฤดูปกติ อย่างไรก็ตามการปลูกทุเรียนนอกฤดูปกติ ต้องเผชิญกับความท้าทายจากธรรมชาติ สภาพอากาศ ต้องมีการดูแลเป็นพิเศษ ก่อนหน้านี้ชาวสวนจึงไม่ค่อยนิยมปลูก

เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายเยอะ ต้องลงทุนสูง แต่เมื่อทุเรียนนอกฤดูกลายเป็นที่ต้องการของพ่อค้าชาวจีน โดยเฉพาะทุเรียนนอกฤดูที่ออกขายในช่วงเทศกาลตรุษจีน ทำให้ได้ราคาสูง มีล้งจีนเข้ามาติดต่อรับซื้อ ส่งผลให้ชาวสวนทุเรียนในพื้นที่หันมาปลูกทุเรียนนอกฤดูมากขึ้น ดังคำบอกเล่าของ นายพงศ์ศักดิ์ หรืออาเอียด ได้กล่าวถึงการทำทุเรียนนอกฤดูว่า “เรียนนอกฤดูจะแพงหวา แต่ค้ายากจะใช้ได้เหมือนกัน ยาใช้มาก 7 วัน 10 วัน ฉีดที่ต้องฆ่าฝนไปให้ได้ ค่าใช้จ่ายเยอะแต่พอได้ผลผลิตราคามันกะดี ต้องเสี่ยงสักนิด” (พงศ์ศักดิ์ ฝูงไล่, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 9 กรกฎาคม 2568)

อาจกล่าวได้ว่า ยุคการเติบโตของการค้าทุเรียนและการขยายตัวเข้ามาของล้งจีน ทำให้ชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีดมีรายได้เพิ่มขึ้น มีกำลังซื้อและใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น มีเงินเก็บเงินออมเพื่อนำไปต่อยอดชีวิตครอบครัวในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อที่ดินเพิ่มเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้น ส่งลูกหลานเรียนหนังสือในระดับสูง สามารถสร้างบ้าน ซื้อรถ ปลูกหนี้ให้กับครอบครัวได้ เกษตรกรชาวสวนทุเรียนสามารถยกระดับความเป็นอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงเกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ในตำบลสี่ขีดที่สัมพันธ์กับการเติบโตของเศรษฐกิจทุเรียน ตั้งแต่ล้งจีนเข้ามาตั้งโรงคัดบรรจุทุเรียนในพื้นที่ จากถนนดินแดง ถนนลูกรัง มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน และสร้างถนนคอนกรีต การเดินทางคมนาคม การใช้ชีวิตสะดวกมากขึ้น ดังที่ อาส้ม ได้เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาพชีวิตความเป็นอยู่เมื่อครั้งเริ่มมาเป็นชาวสวนในพื้นที่ ต.สี่ขีด จนถึงช่วงที่เปลี่ยนมาเป็นชาวสวนทุเรียนและขายทุเรียนสร้างรายได้และความมั่นคงให้แก่ชีวิต “ที่บ้านแรกก่อนเป็นลูกหน่าธรรมดา ใช้ไม้ฟันทำกับข้าว ไม่มีไฟฟ้าใช้เกียงน้ำมันก๊าด แต่แรกคนไม่มีไฟ การเดินทางก็ลำบาก ...ชีวิตแตกต่างไปมากกับแรกก่อน พอที่หลังชาวสวนเขาขายเรียนได้ เอาเบี่ยที่ขายเรียนไปส่งลูกเรียน ไปซื้อรถ ซื้อสวน ซื้อดินเพิ่มมั่ง เอาไปปลูกหนี้มั่ง” (จินดาลักษณ์ มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 10 กรกฎาคม 2568)

ทศวรรษ 2560 วิกฤตโควิด-19 แต่ราคาและการค้าทุเรียนไม่วิกฤติ

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ในช่วงต้นทศวรรษ 2560 ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ที่รู้จักกันในชื่อ โควิด-19 ซึ่งไม่เพียงต่อส่งผลกระทบต่อด้านสาธารณสุข สุขภาพของประชากรโลก ยังได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของ ไทยรวมถึงประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เนื่องจากภาวะชะงักงันและการประกาศล็อกดาวน์หรือการปิดเมือง ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญหนึ่งที่รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ใช้เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 โดยมาตรการล็อกดาวน์เพื่อป้องกันโรคโควิด-19 ถูกใช้อย่างเป็นทางการที่แรกที่เมืองอู่ฮั่น (Wuhan) มณฑลหูเป่ย์ (Hubei) สาธารณรัฐประชาชนจีน ในเดือนมกราคม 2563

อย่างไรก็ตามน่าสนใจว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และมาตรการป้องกันโรค ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจไปทั่วโลก ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์และการขายทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนเพียงช่วงระยะสั้น ๆ ในช่วงแรกที่รัฐบาลจีน มีการประกาศล็อกดาวน์ ควบคุมการขนส่งในประเทศจีนจากการระบาดของโควิด-19 การขนส่งภายในประเทศจีนหยุดชะงัก ทำให้ไม่สามารถส่งสินค้าที่กระจายตัวจากตลาดค้าส่งลงไปตลาดระดับเมืองหลายแห่ง ทำให้ล้งจีนหลายแห่งชะลอการรับซื้อทุเรียนของชาวสวน ต่อมาเมื่อจีนปลดหรือผ่อนคลายมาตรการล็อกดาวน์ ความต้องการทุเรียนไทยในตลาดจีนยังคงมีสูง การส่งออกทุเรียนจึงกลับมาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากสำนักวิจัยการเกษตร ได้ชี้ให้เห็นว่าครึ่งแรกของทศวรรษ 2560 มีการขยายพื้นที่การปลูกทุเรียนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะแหล่งผลิตที่สำคัญในภาคตะวันออก เช่น จันทบุรี ระยอง และตราด ในภาคใต้ เช่น ชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และยะลา มีเกษตรกรหันมาปลูกทุเรียน ทดแทนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลอื่น ๆ มากขึ้น สภาพอากาศเอื้ออำนวย

เกษตรกรดูแลเอาใจใส่ทุเรียนดี ส่งผลให้ภาพรวมผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีมูลค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 2560 จากตารางแสดงสถิติการนำเข้าทุเรียนสดของโลกจะเห็นได้ว่า พื้นที่การเพาะปลูกผลผลิตที่ได้ ปริมาณความต้องการบริโภคภายในและการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศจีน ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ในช่วงระหว่างปีที่มีสถานการณ์โควิด

ตาราง 1 การผลิต การบริโภคในประเทศและการส่งออกทุเรียนของไทย ปี 2561 -2565

ปี	เนื้อที่ให้ผล(ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	การบริโภคในประเทศ (ตัน)	การส่งออก ปริมาณ(ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2561	679,566	762,567	232,145	519,075	35,397
2562	729,466	1,024,795	334,044	682,767	51,177
2563	807,468	1,134,791	474,790	651,763	72,533
2564	868,221	1,218,195	287,233	925,974	119,148
2565	943,765	1,246,098	382,805	858,485	117,432
อัตราเพิ่ม (%)	8.66	12.24	8.86	14.01	38.31

ที่มา: สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร (2567)

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด พบข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าชาวสวนทุเรียนยังสามารถขายทุเรียนได้ในราคาดี โดยเฉพาะจากบทบาทของล้งจีน ทำให้การส่งออกทุเรียนไปยังประเทศจีน ดำเนินการได้ในทันทีเมื่อมาตรการล้งคดาวน์ที่จีนเริ่มคลี่คลายและอนุญาตให้มีการส่งออกผลไม่ได้ ภายใต้การยกระดับความเข้มงวดมาตรการป้องกันและควบคุมสินค้านำเข้าเป็นไปตามมาตรฐานที่ทางการจีนกำหนด อาทิ การฉีดพ่นตู้ทุเรียน และการรักษาความสะอาดของสุขอนามัยต่าง ๆ ที่มีความเข้มงวด ไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีและโควิด-19 จากสินค้านำเข้า แต่ล้งจีนที่เข้ามารับซื้อทุเรียนจากชาวสวนก็สามารถดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทางที่รัฐบาลจีนและรัฐบาลไทยกำหนด ส่งผลให้ชาวสวนยังสามารถขายทุเรียนได้ในราคาสูง ดังคำบอกเล่าของ อาสัมพันธ์ ว่า “ช่วงโควิด ราคาเรีนดี ดีหว่าผลไม่อื่น แต่จะต้องดูแลเรื่องของสารตกค้าง ให้ได้ตามมาตรฐานเขา” (จินดาลักษณ์ มากเอียด, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 10 กรกฎาคม 2568) หรือยายรั้วที่ได้กล่าวถึงชีวิตที่ดีของชาวสวนทุเรียนว่า “ราคาเรีนดี ถึงจะอยู่ในช่วงโควิดแต่ก็ยังได้ราคาที่ได้รับได้ มุมมองตอนนี้ดีหว่าเมื่อก่อน” (บุญรับ แต่กิมใช้, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 10 กรกฎาคม 2568)

แสดงให้เห็นว่า แม้ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แต่การทำอาชีพชาวสวนทุเรียนของชาวสวนในพื้นที่ ตำบลสี่ขีด ไม่ได้ประสบภาวะวิกฤติดังหลายอาชีพ ชาวสวนยังสามารถปลูกและขายทุเรียนผ่านล้งจีน ทำให้ชาวสวนทุเรียนหรือคนในพื้นที่มีรายได้มากขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการซื้อที่ดินเพิ่มขยายพื้นที่ในการปลูกทุเรียนเพื่อผลผลิตที่มากกว่าเดิม หรือสามารถปลดหนี้สินภายในครอบครัวได้ จากการทำอาชีพเกษตรกรชาวสวนทุเรียน

สรุปและอภิปรายผล

พื้นที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้ที่มีการขยายตัวของการปลูกและขายทุเรียนขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่องนับจากทศวรรษ 2540 จากการที่ทุเรียนมีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เปลี่ยนวิถีการทำสวนจากเดิม

ที่นิยมปลูกกาแฟและผลไม้ต่าง ๆ มาเป็นการปลูกทุเรียนมากขึ้น ในช่วงเริ่มต้นของการทำอาชีพเกษตรกรชาวสวนทุเรียน ชาวสวนจะขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมทุเรียนในพื้นที่เพื่อส่งไปขายที่จังหวัดชุมพรซึ่งเป็นศูนย์การค้าแยกก่อนส่งไปขายยังพื้นที่อื่น

ทศวรรษ 2550 เป็นต้นมา การส่งออกทุเรียนเติบโตอย่างก้าวกระโดดโดยเฉพาะการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศจีนที่กลายเป็นตลาดรับซื้อสำคัญของโลก ผ่านการขยายบทบาทของล้งจีนที่เข้ามาทำหน้าที่แทนพ่อค้าคนกลางเป็นทั้งผู้รับซื้อถึงพื้นที่สวน คัดแยกคุณภาพ บรรจุรวมถึงเป็นผู้ส่งออกทุเรียนเช่นเดียวกับในพื้นที่ตำบลสี่ขีด ล้งจีนเข้ามาตั้งโรงคัดและบรรจุทุเรียนในพื้นที่ โดยล้งจีนจะมีลามาหรือตัวแทนช่วยประสานงานในการซื้อขายทุเรียนถึงสวน ชาวสวนมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น ไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ที่สำคัญการค้าขายทุเรียนให้กับล้งจีนซึ่งส่วนใหญ่ทำสัญญาแบบเหมาสวนทำให้เกษตรกรชาวสวนไม่ต้องรับภาระในการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการจ้างแรงงานมาเก็บเกี่ยว ทำให้ชาวสวนทุเรียนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีกำลังซื้อและใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น สามารถยกระดับความเป็นอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ต้นทศวรรษ 2560 การขายทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนต้องเผชิญกับสถานการณ์โควิด-19 และมาตรการล็อกดาวน์ของรัฐบาลจีน แต่ชีวิตชาวสวนทุเรียนหยุดชะงักเพียงในระยะสั้น เนื่องจาก บทบาทของล้งจีน ทำให้ยังสามารถส่งทุเรียนไปขายที่ประเทศจีนได้ในทันทีเมื่อมาตรการล็อกดาวน์ที่จีนเริ่มคลี่คลาย ภายใต้การยกระดับความเข้มงวดมาตรการป้องกันและควบคุมสินค้านำเข้าเป็นไปตามมาตรฐานที่ทางการจีนกำหนด เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีและโควิด-19 จากสินค้านำเข้า แต่ล้งจีนที่เข้ามารับซื้อทุเรียนจากชาวสวนก็สามารถดำเนินการต่าง ๆ ในการควบคุมคุณภาพของทุเรียนให้เป็นไปตามแนวทางและมาตรการที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนและกำหนด

โดยภาพรวมเมื่อประมวลผลการวิจัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่จะเห็นว่าชาวสวนค่อนข้างมีมุมมองเชิงบวกกับบทบาทของล้งจีน ทั้งจากบทบาทการเข้ามาผู้รับซื้อทุเรียนถึงในพื้นที่สวนด้วยราคาที่สูงกว่าพ่อค้าคนกลางชาวไทย วิธีการค้าขายของล้งจีนทำให้ชาวสวนมีรายได้นับตั้งแต่ก่อนจำหน่ายผลผลิต ความได้เปรียบการเข้าถึงข้อมูลและการปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพทุเรียนของผู้ประกอบการล้งจีน ส่งผลให้ผลผลิตทุเรียนของชาวสวนสามารถส่งออกไปขายยังตลาดจีน ซึ่งเป็นตลาดรับซื้อที่ใหญ่ที่สุดของไทยแม้ในสถานการณ์ที่การส่งออกมีความผันผวนอาทิในช่วงวิกฤติโควิด-19 มุมมองของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของสันติ ภิรพัฒน์ และสุภารัตน์ ต้นทองศักดิ์กุล (2563) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการจีนต่อธุรกิจผลไม้ในภาคตะวันออก ด้วยวิธี Analysis of Covariance (ANCOVA) ที่เสนอให้เห็นว่า บทบาทของผู้ประกอบการล้งจีนในช่วงปลายทศวรรษ 2550 ถึงต้นทศวรรษ 2560 ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของราคาทุเรียนอย่างมีนัยทางสถิติ การเข้ามาของผู้ประกอบการล้งจีน ทำให้ชาวสวนมีช่องทางการจำหน่ายผลไม้ที่แน่นอน ชาวสวนหลายรายมีรายได้และเงินหมุนเวียนจากล้ง ตั้งแต่ยังไม่เก็บผลผลิตอย่างไรก็ตาม งานศึกษาเชิงนโยบายหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่า การเข้ามาของผู้ประกอบการล้งจีน อาจส่งผลกระทบต่อด้านลบ โดยเฉพาะในเรื่องการมีอำนาจควบคุมราคา หรือการมีอำนาจเหนือตลาดของล้งจีน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการต่างชาติ เช่นงานศึกษาของ ศิริดา ศิริเบญจพฤกษ์ (2561) ที่ชี้ประเด็นการที่ชาวสวนทุเรียนอยู่ในภาวะพึ่งพาล้งจีนอย่างสูง หากผู้ประกอบการล้งจีนร่วมมือกันกำหนดราคาการรับซื้อทุเรียน อาจส่งผลให้ชาวสวนทุเรียนมีความเดือดร้อน และนำไปสู่วิกฤติห่วงโซ่อุปทานทุเรียนไทยในอนาคต ซึ่งในประเด็นดังกล่าวพบว่าชาวสวนในพื้นที่ที่มีความกังวลแต่เนื่องจากสถานการณ์การค้าทุเรียนผ่านล้งจีนในปัจจุบันยัง

ไม่ดำเนินไปถึงจุดที่มีผลกระทบทางด้านราคาจากการผูกขาดการค้าของล้งจีน ทำให้มุมมองหรือประสบการณ์เชิงบวกต่อวิถีเศรษฐกิจทุเรียนในยุคการเข้ามาของล้งจีน ยังคงเป็น “เรื่องเล่าหลัก” ของชาวสวนในพื้นที่ตำบลสี่ขีด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการการวิจัยครั้งต่อไป

ด้วยข้อจำกัดของ วิถีวิทยา เรื่องเล่า ซึ่งเป็นเรื่อง ประสบการณ์ ทักษะเฉพาะบุคคล จึงอาจไม่สะท้อนทักษะ ประสบการณ์ ข้อเท็จจริงของชาวสวนในพื้นที่อื่น ๆ จำนวนจำกัด ดังนั้นการพัฒนางานวิจัยในอนาคต จึงควรเพิ่มเติมการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ หรืออาจต้องเพิ่มการเปรียบเทียบกับข้อมูลจากชาวสวนทุเรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายทั้งในเชิงขนาดพื้นที่สวนทุเรียน ระดับสถานะทางรายได้และเศรษฐกิจครัวเรือน ประสบการณ์ของการเป็นชาวสวน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม หรือมีความลุ่มลึกในการสะท้อนวิถีชีวิตเกษตรกรชาวสวนทุเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ภาครัฐควรหาแนวทางเพิ่มช่องทางการตลาด ทั้งในตลาดในประเทศและโดยเฉพาะตลาดต่างประเทศอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มการเติบโตของการค้าทุเรียน เพื่อเพิ่มทางเลือกและอำนาจต่อรองของชาวสวนทุเรียนไทยในการค้าทุเรียน ลดการครอบงำหรือการผูกขาดการค้าทุเรียนในกลุ่มผู้ประกอบการชาวจีน เพื่อความยั่งยืนของวิถีเกษตรของชาวสวนและความยั่งยืนของเศรษฐกิจทุเรียนของไทย

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท เพ็ญสุภา. (2568). ผู้ประกอบการล้งผลไม้: ความเป็นมา และผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานผลไม้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร.
- กัมปนาท เพ็ญสุภา และคณะ. (2563). ผลกระทบระยะสั้นของการขยายกิจการของผู้ประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ต่างชาติ ต่อห่วงโซ่อุปทานของผลไม้ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว).
- กุลลดา เลิศสโร และ นรินทร์ สังรักษา. (2561). เรื่องเล่าสู่ความสำเร็จ: การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การอนุรักษ์พันธุ์ส้มโอนครชัยศรี. *Verdian E- Journal, Silpakorn University*, 11(2), 1468- 1482.
- จรุ ถิ่นพระบาท. (2563). ทุเรียนกรุงชิงอนาคตไกลเกษตรไทยสู่ต่างแดน .*วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 10(2), 54-68.
- นรินทร์ สังรักษา. (2561). เรื่องเล่า: วิถีวิทยาแนวใหม่ในการแสวงหาความรู้เพื่อการวิจัยทางสังคม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(2), 1-18.
- ปานทิพย์ ใจดี. (2562). ปัจจัยส่งเสริมพัฒนาการกับการค้าส่งออกทุเรียนไปต่างประเทศ อำเภอเมืองจังหวัดชุมพร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภัทรวรรณ ทำดี, ภาสนันท์ อัครวัชร, ธนรัตน์ เข้มกัลด, และ ณัฐชยา รัตนพันธ์. (2561). ความกลัว ความฝัน และความหวังของฉัน: เรื่องเล่าสะท้อนอุปสรรคและเป้าหมายชีวิตของนักเรียนดีที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ. *วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์*, 48(1), 279511.

- วิไล ลีเมถาวรานันต์. (2564). คำยืมภาษาจีน “ล้าง”: ที่มาและการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย. *วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรมจีน*, 8(2), 81-98.
- ศิริดา ศิริเบญจพฤกษ์. (2561). *ทฤษฎีไทยกับการทำทนายที่ไม่ควรมองข้าม*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายนโยบาย
โครงสร้างเศรษฐกิจ ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. (2567). *การจัดการทุเรียนเพื่อส่งออกตลอดห่วงโซ่อุปทาน*.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร.
- สันติ ภีรพัฒน์ และ สุภารัตน์ ตันทองศักดิ์กุล. (2563). ผลกระทบจากการเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการจีน
ต่อธุรกิจผลไม้ในภาคตะวันออก (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อธิป จันทรสุริย์ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์ (2561). เรื่องเล่าความสำเร็จการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วย
กระบวนการทัศน์การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สวนลุงนิล อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร. *วารสาร
อิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 8(1), 222 – 237.